

nek" mondanak? Így kell ennek lennie? Valóban „Isten“ az, aki olyan hatalmasan kezei között tart minket, hogy csak hitel, imádsággal lehet megengesztelni és segítségünkre megnyerni? Nem kívánczunk arra, hogy egyszer áttörjük ezt a falat, ezt a sötét hatalmat, amit „Istennek“ mondanak: segíték magamon! nincs szükségem reád! mit tehetsz te értem! élek a magam hatalmában és szabadságában! Milyen Isten az, aki nem tesz szabadokká, örökös aggodalomba, szorongásba és függésbe kényszerít ahelyett, hogy saját lábunkra állítana? Milyen Isten az, akire csupán azért van szükségünk és azért tisztelünk, mert olyan nyomorúttak vagyunk? Hát mindig ilyen nyomorúttul *éljünk*, vagy *kell* élnünk? Ugyebár valahol benn, nagyon mélyen, van valami bennünk, ami úgy zavarog és lázad az ilyen „Isten“ ellen és valami jobbat keres?

És tovább: milyen Isten az és mit csináljunk vele, aki csak a gondolat szüleménye, ha mindjárt mi gondoltuk is ki, vagy valaki mástól vettük is át? Lelkesedhetsz azon, hogy valaki az isteni dolgokról felvilágosított, s most már te magad is úgy gondolhatsz reá és beszélhetsz róla, mintha értenéd; elkábulhatsz attól az érzéstől, hogy most egészen a magad személyes módján érzed őt; van saját eszméd, saját meggyőződésed és saját hited, olyan, amilyent éppen akarsz, — de mit használ neked ez a gondolatszülemény? Nemde szívből megelégtel és nyakig vagy életed bizonyos pillanataiban ezzel a gondolatszüleménnyel? Milyen nevetségesen áll előtted ez, ha egyszer a szörnyű valóság — talán legkedvesebb embered halála — olyan brutálisan szakad le életedre. Milyen csodálatosan tanácstalanul és segítség nélkül állottunk szembe néhány évvel ezelőtt (és állunk ma is) a háború szörnyű tényével a mi gondolatistenünkkel és isten-gondolatainkkal! Mennyit kell tétovázunk és kínlódnunk, hogy gondolatainkkal a való életet, a mindennap titkát, a sok emberi ostobaságot, az élelem-szerzés ólomsúlyát, a szenvedély vörös tüzét megértsük, rendbe-tegyük és uralkodjunk fölöttük! Milyen semmi és milyen gyenge most az az Isten, akit mi állítottunk magunknak, vagy állítottunk másokkal. Más Isten kellene most ide. Az kellene, hogy élet diadalmaskodjék az élet felett, valóság a valóság felett, hatalom a hatalom felett, Isten világa a gúnyolódva vigyorgó embervilág felett! Vigye el az ördög a mi szép, kegyes, okos isteneszmiénket! Nem az ördögtől vannak ezek csakugyan? Nem

tesznek mást, mint köztetszelegnek pillangók módjára, csúfol-úznak, ámítanak, rászédnek, hamis valóságot varázsolnak elénk s a baj közepette cserben hagynak. Nem eszmékre és nem elméletekre van szükségünk, akármilyen igazak, hanem győzedelmes életre, hatalmas erőre, tényekre a tényekkel szemben! Sohasem éreztél magadban forradalmat az ellen az „Isten“ ellen, amelyik csak a gondolat szüleménye? Ha nem éreztél volna, tudd meg, hogy ez az „Isten“ neked nem elég. Ne engedd, hogy rászédjen téged! Ne kétszínűsködj! Te mást, egészen más valamit gondolsz és keresel.

És tovább tart ez a forradalom az érzelem-„Isten“ ellen is, amit te varázsolnál, vagy mások által varázsolattál magad elé. És ha már százszor felmelegítetted volna is mellette szívedet, — ne csald meg magadat — akkor sem elég neked. Azt a hintajátékot, melyet most üzöl ide-oda a szép vasárnap és gonosz hétköznap, bűnértet és kegyelemélmény, örömpillanatok és leverettetések között, — vagy nevezd akárhogy — ezt a hintázást tovább nem folytathatod. Már eddig is eléggé elvette kedvedet. Mondom: egyszer undorodásig kedvedet szegi. Nem fogod kibírni érzelmeidnek ebben a varázsszínházában, ahová minden pillanatban egy új játékos rohan be, elődeit megöli, folytatja bolondságait, míg végül őt utódja fogja megölni. Egy ideig kibírod, de ebből nem élhetsz. Egyszer rájössz, hogy érzelmed örömeit és fájdalmait meg kell átkoznod, hogy minden erődből változatlan alap után kiáltozzál, mely nem benyomásokból és érzelmekből van építve.

Lássátok, ez a szomjúság az élő Isten után, mely mindnyájunkban ott van! Keveset vagy semmit sem tudunk egymásról, hogy Istennel hogyan állunk; lehet, hogy kölcsönösen hamisul ítéljük meg egymást, legtöbbször még magunkról sem tudjuk, hogy minek nevezzük azt, ami Istennel összekapcsol: hitnek, félhitnek vagy hitetlenségnek, de azt egész biztosan tudjuk, hogy mindnyájunkban, bennünk és másokban ott van a szomjúság az élő Isten után. Egészen másképpen vélekedünk Istentről, amint az a mi u. n. vallásainkban, véleményeinkben, magatartásunkban megmutatkozik. Ez csak a felület, mely eléggé szerencsétlen, barátságtalan, hazug és elégtelen. Ez a mi eddigi Istenünk, akibe minden külömbségünk mellett eléggé belefáradtunk. De szerencsére, mindnyájunkban forradalom támadt. Az, amit mi gondolunk és nem találjuk, ami hiányzik és nélkülözünk és mégis sehol sem fedezzük fel: az az *élő Isten*.